

Завертана Альона Вадимівна,

курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Павловська Анна Анатоліївна

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРИТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: УКРАЇНА ТА ФРАНЦІЯ

Питання притягнення до кримінальної відповідальності неповнолітніх останніми роками досліджували такі вчені: Ю. В. Баулін, Н. Л. Березовська, І. П. Васильківська, В. М. Бородін, В. М. Бурдін, В. О. Глушков, Т. О. Гончар, Л. С. Дубчак, Я. М. Квітка, С. Г. Киренко, А. О. Клевцов, Н. Я. Ковтун, Н. М. Крестовська, Н. А. Орловська, О. О. Северин, В. Я. Тацій, та ін.

Поняття злочинності неповнолітніх в Україні визначають, виходячи з ст. 22 КК України. Цією статтею встановлюється вік, якого може настати кримінальна відповідальність, зокрема, у ч. 1 вказано про те, що кримінальній відповідальності підлягають особи, яким на момент вчинення злочину виповнилося 16 років. Але є певні випадки, коли кримінальна відповідальність може наставати й раніше встановленого віку. Так, у ч. 2 зазначеної статті передбачається, що особи, які вчинили злочин у віці від 14 до 16 років, підлягають кримінальній відповідальності лише за вчинення злочинів, встановлених ст. 22 КК України, тобто за тяжкі та особливо тяжкі злочини. Отже, злочинність неповнолітніх – це сукупність злочинів і осіб, які їх скоюють, у віці від 14 до 18 років.

Зарубіжне кримінальне законодавство, встановлюючи мінімальний вік, досягнувши якого особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності, передбачає багатоступеневу систему, за якою для різних вікових груп передбачена можливість диференціації відповідальності.

В даному випадку, слід відмітити особливий досвід французького законодавства. Прийнятий 2 лютого 1945 р. № 45-174 Французький Ордонанс про правопорушення неповнолітніх установив спеціальний правовий режим їх відповідальності. В основі цього документа лежить презумпція кримінальної невинуватості осіб, які не досягли 18 років, але одночасно зазначено, що в певних випадках такі особи можуть бути визнані винними у вчиненні злочинного діяння та

засуджені. У такому разі в дію вступають норми спеціального інституту кримінальної відповідальності неповнолітніх [1, 168].

Як і в законодавстві інших держав (наприклад, Англії) Французький Ордонанс визначає три вікові групи неповнолітніх і встановлює специфічну відповідальність для кожної з таких:

– неповнолітні, які не досягли 13-річного віку, не можуть бути покарані.

Таким чином, для цієї категорії презумпція кримінальної невинуватості є абсолютною:

– відповідно до ст. 16 Французького Ордонансу до осіб віку від 13 до 16 років застосовуються такі ж заходи, що і до осіб першої вікової групи, тобто за загальним принципом такі особи не можуть бути покарані. Проте, разом із тим для них передбачена можливість призначення окремих видів покарань;

– до неповнолітніх у віці від 16 до 18 років, у разі вчинення злочинного діяння, покарання може бути одним із таких трьох: а) до неповнолітнього так само можливе застосування презумпції кримінальної невинуватості та йому призначається певна міра «перевиховання»; б) неповнолітній може притягатися до кримінальної відповідальності, але покарання йому скорочується через його вік; в) неповнолітній може притягатися до кримінальної відповідальності на загальних підставах [1, 169].

Відповідно до такого поділу, бачимо, що Французький Ордонанс 1945 р. стосовно неповнолітніх, які досягли 13-річного віку, передбачає факультативне застосування кримінального покарання (друга група із вищенаведеної класифікації). Водночас, передбачені в документі спеціальні правила його застосування істотно різняться щодо осіб у віці від 13 до 16 років та осіб віком від 16 до 18 років. Таким чином, підкреслюється індивідуальне ставлення до особи неповнолітнього при призначенні йому покарання [2, 40-41].

Відповідно до вище викладеного, слід зазначити, що правові норми в сфері регламентації мінімального віку кримінальної відповідальності у Франції побудовані на визнанні специфічності обставин, що впливають на думку законодавця.

Аналіз зарубіжного досвіду, а саме французького, дозволяє зробити такі висновки:

а) у Франції встановлено інший мінімальний вік кримінальної відповідальності, ніж у нашому кримінальному законодавстві, але не занадто нижчий – різниця лише в рік;

б) французьке законодавство виділяє три вікові групи неповнолітніх, до яких можуть бути застосовані певні виховні заходи й заходи покарання. В Україні ж таких груп є лише дві: загальний вік та знижений;

в) кримінальне законодавство Франції, в якому існує неможливість притягнення до кримінальної відповідальності осіб, що не досягли тринадцятирічного віку, ґрунтується на теорії неосудності. Проте водночас не виключає застосування до неповнолітніх заходів виховного характеру без судового розгляду й притягнення до кримінальної відповідальності.

Отже, зважаючи на порівняльний аналіз українського кримінального законодавства з зарубіжним досвідом, існує необхідність створення дієвих механізмів стосовно захисту прав та свобод дитини, що передбачає потребу оновлення кримінального законодавства в Україні у сфері притягнення до відповідальності неповнолітніх.

Список використаних джерел

1. Вісник Асоціації кримінального права України, 2016, № 1 (6). – С. 166–169.
2. Крылова Н. Е. Основные черты нового уголовного кодекса Франции / Н. Е. Крылова. – М. : Спарк, 1996. – С. 40–41.
3. Кримінальний кодекс України в останній чинній редакції від 28 серпня 2018 року.